

**Bernardin ŠKUNCA, *Franjo Asiški skladatelj Božje ljepote*
(ili *Franjo Asiški patnik i slavljjenik Božje ljubavi*),
Glas Koncila, Zagreb, 2011., 256 str.**

Kad je riječ o sv. Franji, riječ je svecu koji je ne samo unutar granica kršćanstva nego i u širokom krugu europske, pa i svjetske duhovne kulture poznat po širini shvaćanja Boga i stvorenoga svijeta. Svima je poznato da je Franjo Asiški potpuno slobodan čovjek, doista slobodan od svega, osim u zaljubljenosti u Boga po Isusu Kristu. Upravo u svojoj slobodi on je izveo najznačajniji duhovni veleprevrat u kršćanstvu XIII. stoljeća. Slobodan od svake materijalne moći i vlasti, postao je sposoban svemu se diviti i sve doživljavati na izvoran Stvoriteljev način. Nesklon uhodanim, kadšto potrošenim strukturama i ponašanjima u ljudi njegova vremena, svima je mogao naviještati ljepotu Duha i istinitost Kristova evanđelja. Zato ga je slijedilo mnoštvo ljudi s osjećajem oslobođenja i duhovnoga obogaćenja. Među takvima našli su se i umjetnici svih pravca umjetničkoga stvaralaštva. Tako se u Europi pojavom Franje Asiškoga – ne samo po njemu, ali u velikoj mjeri baš po njemu – rodila i nova duhovnost, i novo pjesništvo, i novo likovno stvaralaštvo i općenito novi umjetnički pravci (Jacopone da Todi i Dante stoje zadivljeni pred Franjom Asiškim). Od likovnih umjetnika koji su u Franji Asiškom nalazili svoja

nadahnuća, kakvi bijahu odmah poslije njegove smrti Giotto i Cimabue (te nakon njih niz slavni likovnih umjetnika, europskih i naših), vrijedi spomenuti barem najznačajnije: fra Angelico, Paolo Veneziano, Vivarini, Veronese, Palma Mlađi, Murillo i drugi, te naši: Blaž Jurjev, Juraj Dalmatinac, Medović, Jurkić, Rački, Kljaković, Meštrović, Šulentić, te noviji Dulčić, Bifel, Ujević, Botteri, Gregov, Rupnik i drugi. Franjo Asiški je zacijelo jedan od najomiljenijih svetaca za likovnjake u cjelovitoj povijesti kršćanstva.

Puno je knjiga napisano o sv. Franji Asiškome, o njegovu životu, o njegovoj duhovnosti i o... čemu sve ne?! Zasižno, svaka knjiga ima svoje vrijednosti, svaka nas obogaćuje određenom tematikom i naglascima. No, kada se o svecima piše, nerijetko smo naviknuti da autor »pobere« štošta od onih (naj)starijih hagiografa ili biografa te sve to »složi« u još jedan svezak u kojemu se slijedi životni put određenoga sveca. I takvih knjiga o sv. Franji ima jako mnogo! *Ovo nije takva knjiga!* Fra Bernardin ovdje ne iznosi cjelovit životni put svetoga Asižanina, čak ne nastoji ilustrirati sve one duhovne silnice koje su Franju nadahnjivale i nosile, nego nastoji prikazati »svoga« sv. Franju u njegovim

temeljnim i bitnim željama i čežnjama, za koje Škunca smatra da se sabiru u jednom žarištu, a to žarište jest trajno Franjino priateljavanje s raspetim Kristom.

Dakle, Škunca o Franji piše drukčije, što je vidljivo već iz naslova: s jedne strane priča i promišlja o Franji kao glasniku radosti i slave u odnosu na Isusa Krista (*Skladatelj Božje ljepote*), a s druge strane ne zaboravlja ni staurološku perspektivu (*Slavljenik i patnik Božje ljubavi*). To je vidljivo i u samom sadržaju ove knjige. Ona doduše ima pet, odnosno šest poglavlja, ali je možemo podijeliti u dva velika dijela: autor najprije polazi od općega doživljaja Božje ljepote u svijetu (I. dio; prva dva poglavlja u knjizi), i nastavlja promišljanjem o Franjinu putu koji kreće od Sv. Damjana do La Verne (II. dio; treće poglavlje u knjizi). I sam autor naglašava da to i jesu ključni trenutci Franjina duhovnoga života, to jest: duboko vjernički susret s dvama likovima Raspetoga: s onim u crkvi Svetoga Damjana, (1205./1206.) i s onim, uvjetno rečeno, raspelom (jer je riječ o viđenju raspetoga Serafina-Krista) na La Verni (1224.). Njih promatra preko otkrivanja duhovno-teološke podloge koja se nalazi u slici sačuvanoj u njegovim *Spisima*, a potom u brojnim izvorima o sv. Franji i franjevaštvu s početaka Reda (te dvije ikone autor naziva »ikonama Franje Asiškoga«, str. 192). Škunca potom izlaže svoje promišljanje o srednjovjekovnim i kasnijim franjevačkim putovima »krugovima« kojima se nastavila specifična franjevačka duhovnost štovanja patničkoga Krista, duhovnost koja ljepotu križa pro-

matra u dvije dimenzije: patničkoj i slavnoj (četvrto poglavlje), pri čemu je prva bila puno više naglašena. Doduše, u svezi s tom i takvom duhovnošću treba priznati da pobožni fratri jesu nastavili Franjinim putom, ali da su se neki Franjini naglasci malo zagubili, što ne iznenađuje i ne čudi. U posebnoj petom poglavlju, Škunca vrlo lijepo i stručno govori o više primjera današnje sakralne umjetnosti koja se nadahnjuje sv. Franjom i u kojoj zapaža »da se Raspeti ponovno pojavljuje na križu kao živi pobjednik smrti, poput onoga na raspelu iz Svetog Damjana, s kojim je Franjo bio i ostao najdublje povezan« (str. 202).

Čitajući ovu knjigu, lako i brzo postaje bjelodano kako je Škunca dogotovio još jedan veoma stručan i za čitatelje veoma blizak spis, te je očito da u ovoj novoj knjizi o svecu iz Asiza naš franjevački, crkveni, pa i širi hrvatski kulturni krug dobiva u ruke još jedan novi pogled na sveca koji nosi crte ne samo njegova nego i našega vremena.

Škuncina knjiga je sustavna studija koja obrađuje duhovnu tradiciju sv. Franje i franjevaštva kroz Franjinu kontemplaciju Isusove muke i spasenja na križu te pruža stručnu interpretaciju s područja kršćanske teologije, filozofije, povijesti umjetnosti, literature i drugih disciplina, a sve u okviru teološkoga čitanja Franjinih izričaja, gesta i ponašanja kroz kriterij ljepote, *Božje ljepote* ili *teološke estetike*, po uzoru na velikog H. U. von Balthasara.

Fra Bernardinov pristup Franji Asiškom značajna je novost u našim franjevačkim

i crkvenim, pa i širim kulturnim krugovima jer su rijetki pokušaji da se osebjunom Asižaninu u zasebnoj knjizi prilazi s moćna Božje ljepote i Božje ljubavi.

Knjiga je obogaćena brojnim fotografijama umjetničkih djela hrvatskih i svjetskih umjetnika, koja prikazuju sv. Franju u različitim trenutcima njegova života, te iscrpnom i relevantnom bibliografijom.

Djela poput ovoga su itekako dobro došla na hrvatsku teološku, franjevačku i kul-

turnu scenu te će zasigurno intelektualno, duhovno i kulturalno obogatiti hrvatsko čitateljstvo. Zato još jednom pozdravljam objavljivanje ove knjige, čestitam fra Bernardinu, dakako i izdavaču, Glasu Koncila, i želim da i nadalje obogaćuje hrvatsko teološko, franjevačko i uopće znanstveno, kulturno i duhovno područje novim priložima i naslovima, jednako vrijednima i zanimljivima kao što je i ovaj.

Ivan Karlić

Ivan GOLUB, *Dar dana šestoga* – zvučno izdanje, Zaklada Čujem, vjerujem, vidim, Zagreb, 2011.

Djelo *Dar dana šestoga* nije novo djelo, nego je djelo s patinom. Ivan Golub ga je objavio još 1999. godine u izdavačkoj kući Tevizija. Baš je to djelo Tonko Maroević prepoznao kao sintezu Golubovih teoloških stavova i svojevrstne vlastite teologijske poetike pa ga je 2003. godine u cijelosti uvrstio u svezak *Sabrana blizina*, koji je izišao u nizu *Biseri hrvatske književnosti*. Naslov knjige izvrsno je odabran jer u nama budi znatiželju i slikovito nas upućuje na njezin sadržaj. Čitatelj/slušatelj koji je iole upućeniji u biblijske izvještaje o stvaranju odmah će naslutiti da je riječ o čovjeku. Naime, čovjek je, prema jednom od dvaju biblijskih izvještaja o stvaranju, stvoren šestoga dana Božjega stvaranja svijeta. Dakle, u ovom djelu ponajprije je riječ o čovjeku kao od Boga darovanom i kao od Boga obdarenom. Bog čovjeka stvara svojom riječju na svoju sliku u svojoj veličanstvenoj igri stvaranja i pritom

ga obdaruje svojom slikom, darom svoje riječi i svoje igre tako da čovjek dobiva na dar moć ocrtavati Božji lik u svijetu, naviještati Božju Riječ u svijetu i biti Božji igrač u svijetu. Kako, što i zašto sve to čovjek dobiva i biva, Golub lijepo i zanimljivo ocrtava pred čitateljima/slušateljima pomoću solidne biblijske, otačke i ostale valjane teološke argumentacije. Pritom Golub prosijava i kao izvrstan bibličar i poznavatelj crkvenih otaca i naučitelja. Riječ je o jednoj ne samo dobro sažetoj i argumentiranoj, nego i o vrlo pitko i lijepo izrečenoj teološkoj antropologiji. Iako je ovo djelo već dugo prisutno i dostupno u tiskanom izdanju, pa stoga i poznato gotovo svima koji imaju imalo interesa prema takvom štivu, ipak je dobro istaknuti njegove temeljne obrise i prizvati u sjećanje njegovu osobitost i šarmantnost koja mu je zaslužila i ovo, sasvim novo i posebno, zvučno izdanje.